

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lapsen oikeuksien sopimuksen noudattamisesta Maahanmuuttoviraston päätöksenteossa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Erkki Tuomiojan /sd, Tarja Filatovin / sd, Veronika Honkasalon / vas, Jenni Pitkon / vihr, Mari Holopaisen / vihr ja Kimmo Kiljusen / sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 413/2021 vp:

Miten hallinnonalasta vastaava ministeriö takaa, että Maahanmuuttoviraston päätöksentekokäytäntö saatetaan Suomen lakien ja kansainvälisten sitoumusten tasolle lapsen oikeuksien sopimuksen noudattamisessa, lapsen edun etusijalle asettamisessa ja päätösten yksilöityjen perusteluiden kirjaamisessa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sisäministeriö vastaa maahanmuuttoon, kansainväliseen suojeluun ja Suomen kansalaisuuteen liittyvän politiikan ja lainsäädännön valmistelusta. Suomen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa sekä niitä koskevassa lainsäädännössä on sitouduttu noudattamaan Suomen kansainvälisiä velvoitteita, EU-säädöksiä ja Suomen perustuslakia. Euroopan unionin politiikan kehittyessä jäsenvaltioiden kansallinen liikkumavara on pienentynyt. Nykyään lainsäädäntö perustuu pitkälti EU:n yhteiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan. Näin ollen myös soveltamiskäytäntöön vaikuttavat ylikansallisten tuomioistuinten, kuten Euroopan unionin tuomioistuimen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset. Parhaillaan EU:ssa valmisteltavalla kokonaisvaltaisella maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksella pyritään siihen, että kansallinen maahanmuuttoa ja turvapaikka-asioita koskeva lainsäädäntö pohjautuisi vielä nykyistä voimakkaammin EU-sääntelyyn.

Jos valtio on ratifioinut tai liittynyt ihmisoikeussopimukseen, sen sopimusmääräykset ovat sopimuspuolta oikeudellisesti velvoittavia. Suomen hyväksymien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteet ovat Suomen oikeusjärjestyksen osaksi saatettuja sopimusmääräyksiä ja siten valtionsisäisesti samassa asemassa kuin lait yleensä. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista tuli Suomen osalta voimaan vuonna 1991. Sopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Ulkomaalaislain 6 §:n mukaan ulkomaalaislain nojalla tapahtuvassa päätöksenteossa, joka koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Lapsen etu on kansainvälisten velvoitteiden mukaan kaikkea päätöksentekoa ohjaava tapauskohtainen normi ja periaate. Lapsen etu on sekä subjektiivinen oikeus että tulkintaa ja toimintaa ohjaava periaate, jonka sisältö määräytyy tapauskohtaisesti. Lapsen edun toteutumisessa on aina kyse myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Kyse on aina kokonaisharkinnasta. Mikäli lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman täysimääräisesti, myös lapsen etu toteutuu. Mikäli oikeudet ovat ristiriidassa keskenään, tulee suurempi painoarvo antaa lapsen edun toteutumiselle.

Sisäministeriö ei käsittele tai ratkaise yksittäisiä turvapaikka- tai oleskelulupahakemuksia, vaan se ohjaa ja seuraa Maahanmuuttoviraston päätöksentekoa tulosohjauksen näkökulmasta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi käsittelyaikatavoitteiden asettamista ja myös laadullisia tavoitteita. Osana tätä on ministeriön suorittama laillisuusvalvonta. Sisäministeriö tai hallitus ei anna Maahanmuuttovirastolle soveltamisohjeita tai ohjaa viraston päätöskäytäntöjä. Ministeriöllä ei ole toimivaltaa puuttua päätösten sisältöön.

Kaikkiin Maahanmuuttoviraston luvan myöntämistä koskeviin päätöksiin voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Näin ollen Maahanmuuttoviraston päätösten lainmukaisuutta valvovat ensisijaisesti hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus. Maahanmuuttovirasto itse seuraa tuomioistuinten päätöksiä koko ajan ja tekee niiden perusteella tarvittavat muutokset käytäntöihin. Myös ylimmät laillisuusvalvojat eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri seuraavat aktiivisesti Maahanmuuttoviranomaisten toiminnan laillisuutta.

Sanna Marinin hallitus on sitoutunut vahvistamaan myös turvapaikanhakijoiden perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan yhdenvertaista toteutumista, ja on tuomassa syksyllä 2021 eduskuntaan esityksen perheenyhdistämistä koskevista ulkomaalaislain muutoksista, joilla pyritään edistämään lapsen oikeuksien toteutumista ja oikeutta perhe-elämään kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä koskevissa tapauksissa. Tähän velvoittavat niin esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö kuin eduskunnan valtioneuvostolle antama kannanotto (EK 45/2018 vp - K6/2018 vp), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä.

Helsingissä 13.7.2021

Sisäministeri Maria Ohisalo